

MUSEITIDNINGEN

Medlemsblad för Råå museiförening

Stora lotsbåten på uppdrag

I DETTA NUMMER:

- ◆ **Råå Lotsplats 1902 – 1961**
- ◆ **Johan Martin Christiansson**
– Rååbo som fann lyckan i Amerika
- ◆ **Familjen Möller på Skeppar-
gården – skeppsmäklare**
Gustaf Fredrik Möller

Ordföranden har ordet

För Råå museums styrelse och jobbgång är det betydelsefullt att ha olika samarbeten med andra sjöfartsmuseer i närhet av Råå såsom Ålabodarnas museum, Borstahusens museum och Vikens sjöfartsmuseum. Dessa orter med sina hamnar har i likhet med Råå en historia, som berättar om ett strävsamt liv för fiskare och sjömän vars inkomstkälla var havet. Vi kan få och ge varandra värdefull information och erfarenhet, tipsa om projekt och så vidare.

Höstmötet

Som en del av ovannämnda bjöd Råå museum till årets höstmöte in Fredrik Lundahl från Borstahusens museum för att berätta om hur ett flertal aktiva medlemmar från föreningen byggde en snipa "Tösen" under rubriken "Från stock till färdig snipa". På ett inspirerande sätt berättade han om hur hela idén att bygga en borstahussnipa kom upp, hur pengar samlades in och hur bygget fortskred fram till sjösättningen i augusti 2024. Vi var många som blev imponerade!

Föredrag om Kurt Björklund och Svenssons

En söndag under hösten kom Martin Björklund, Kurt Björklunds barnbarn, och berättade om sin otroliga farfar. Martin kallar sitt föredrag "Från skånska myllan till Söderhavets stränder", och det blev en hyllning till mannen som under sina tre världs-

omseglingar många gånger riskerade sitt liv. Martin visade också bilder – en del av dem, några från Dagen-D som Kurt deltog i, hade aldrig tidigare visats för allmänheten.

Tack, Martin, för ett mycket intressant föredrag.

Söndagen efter visades en film om "Svensarna i Gula faran". Efter det berättade Sune Svensson inlevelsefullt om sin och sina många syskons uppväxt i huset på Ostindiegatan och om brödernas fotbollskarriärer i Listorps IF:s olika lag.

Sune Svensson

Denna programpunkt blev också mycket välbesökt och uppskattad.

Julmarknadsdags!

Vädrets makter var definitivt inte med oss den 24 november. Magnus Johansson blåste som vanligt in julmarknaden och

trots att det regnade stod många personer och lyssnade, men inne på museet var det varmt och torrt. Antalet besökare var som vanligt stort och mysfaktorn var hög. Försäljningen av julsaker och sillburkar från

Fiskrökeriet på Ättekulla gick strålände. Nytt för i år var att man kunde köpa äkta skånsk kavring från Lantz bageri i Ödåkra - den var det många som köpte! Inne på museet gick "Goa gubbar" runt och spelade glada välkända jullåtar på sina gamla dragspel. Uppskattat! Kl. 15.00 kom tomten med tändkulebåten assisterad av Sjö-räddningen på Råå, och då hade regnet upphört. Vilken tur, för på kajen väntade en mängd glada barn som följde med tomtefar in till tomtegrottan.

"Goa gubbar"

Underhåll m.m.

Jag har flera gånger tidigare nämnt för er medlemmar att det kostar en hel del att driva Råå museum. Oundvikliga utgifter såsom uppvärmning av det stora huset, elförbrukning, försäkringar, kostnader för personal och larm blir högre för varje år. En viktig uppgift för styrelsen är att se till att hus och inventarier rustas upp och håller god kvalitet – en uppgift för museets duktiga jobbgång som gör detta helt ideellt utan någon ersättning. Detta underhåll kostar också mycket för museet – material är idag dyrt. Förra våren var det dags att reparera och därefter måla södergaveln som alltid utsätts för väders makter – sol, vind, regn och salt. Inne på museet var det verkligen dags att ta itu med museets verkstad, då den behövde en rejäl "ansiktslyftning" efter åtskilliga år då ingenting hänt vad gäller underhåll. Gamla slitna verktyg sorterades ut, nya verktyg och delvis ny inredning införskaffades och

många ytor fräschades upp genom ny färg. Några herrar i jobbgången tog itu med detta arbete med strålände resultat.

Som ni förstår är vi oerhört tacksamma för alla generösa bidragsgivare och sponsorer.

Donationer och gåvor

I höstas fick styrelsen ett besked om att Bengt Samuelsson med anknytning till Råå hade testamentarar en betydande summa till Råå museum, vilken vi mottog med stor tacksamhet. Denna donation/legat gör att museets nuvarande ekonomiska situation är betryggande.

Sven Magnander, som avled i höstas, hade ett mycket stort intresse för hav och båtar. Hans söner tog kontakt med Råå museum och undrade om vi var intresserade av att ta emot deras pappas enormt stora samling av marin litteratur och olika marina föremål. Vi svarade naturligtvis tacksamt ja. I båthallen görs nu i ordning en "bokavdelning", där dessa böcker kommer att vara till försäljning. Ett stort tack till Sven Magnanders familj för denna generösa gåva.

Året 2024 för Råå museum

Det känns mycket positivt att summera året 2024. Ekonomin ser bra ut. Vi har ett mycket aktivt jobbgång och andra frivilliga krafter som lägger ner många timmars arbete för att göra RÅÅ MUSEUM FÖR FISKE OCH SJÖFART till det uppskattade besöksmål som det är. Ett stort och varmt tack till er alla.

Den 1 maj öppnar museet för säsongen. Varmt välkomna den dagen eller någon annan dag under säsongen.

Hans-Ingvar Green
Ordförande

RÅÅ LOTSPLATS 1902 – 1961

Gamla lotsbåten

Råå lotsplats 1902–1961

Lilla lotsbåten

Utan kvalificerad hjälp kan det vara svårt för fartyg att ta sig in i och ut ur hamn eller hitta rätt väg i en farled. När Råå hamn hade sin storhetstid fick vi en lotsplats som var i bruk i nästan 60 år. Även idag är lotsyrket viktigt för sjöfarten. I sommar på Råå museum visar fotografen Thor-Björn Johansson sina bilder av lotsarnas och båtmännens arbete i Helsingborg.

Råå får en lotsplats

I den första kända förteckningen av lotsplatser i Sverige från 1799 finner vi Landskrona, Helsingborg, Viken och Höganäs. Det skulle dröja till 1902 innan Råå, då ett betydande sjöfartssamhälle, fick sin egen lotsplats. Innan dess hade "kände män" på begäran hjälpt fartyg ur och in i Råå hamn. Det var den vid sina 35 år redan erfarne skepparen Adolf Reinhold Andersson, sedermera Råwall, som erbjöd Lotsverket sina tjänster. Kopparverket hade då börjat använda hamnen i Råå för sin import och export. De tunga varorna fraktades på den smalspåriga Decauvillejärnvägen, som 1901 hade fått ett stick-

spår till fabriksområdet. A. R. Råwall, som han kallades, anställdes först som extralots, fick möjlighet att ta en lotsexamen och blev lotsaspirant. Han avancerade sedan till lots

och till lotsförman 1903.

A. R. Råwall tjänstgjorde från 1902 till 1929. Den första bokförda lotsningen gick av stapeln 17 mars 1902. Det var skonerten Dania av Helsingborg som kom till Råå med last från Köpenhamn. Under det första året genomförde A. R. Råwall allt mellan en lotsning i juni till 14 i november, och som mest tre på samma dag. Det blev inte mer än 48 lotsningar under första året, men sedan steg antalet successivt till tvåsiffriga tal och

A. R. Råwall
Född den 27/11 1867, död den 20/5 1943.
Antagen som extra lots vid Råå lotsplats
1/1 1902, lotsförman åren 1903-1929.

Lotsarnas snipa

under båda världskrigen till över tusentalet. Lotsarna på Råå fick då göra insatser bl a vid Falsterbo. Man arbetade även med bogsering och sjöräddning. Råå lotsplats löd närmast under lotskaptenen som hade sitt kontor i Malmö.

Lite lotsningshistoria

En lots är en ledsagare eller farledsvisare som mot betalning anlitas när fartyg över en viss storlek ska anlöpa hamn eller passera speciellt svåra områden. Sedan åtminstone medeltiden har skeppare anlitat sådan hjälp när de kommit till okända kuster och hamnar. Lotsen riskerade då hårda straff om fartyget gick på grund; t.o.m. dödsstraff finns beskrivet. År 1677 inrättades ett statligt lotsväsen, Lots- och fyrverket, och med 1696 års lotsordning reglerades verksamheten ytterligare. Man

anställde lotsar och lotsdrängar, ofta bönder eller fiskare som hade detta som bisyssla. Man ålades att hissa en flagga ”till hälften vit och till hälften blå”, samt ha röda vertikala fält i storseglet.

Hur går en lotsning till?

Lotsen har att bevaka sjön; på Råå var det till en början mellan kl. 9 och 15. När ett fartyg hade hissat lotsflaggan, en gul- och blårandig signalflagga, gick lotsbåten ut med sin blåvita flagga. Senare kunde fartygen i förväg beställa lotsning via sin mäklare. Beställningar görs idag kanske mest över nätet, många gånger direkt från fartyget. Man kommunicerar via radio. Nu som då är det båtmannen som bestämmer på lotsbåten. Han tar sig till läsidan av fartyget så att lotsen kan klättra ombord via lotslejdaren. En lots måste således vara i gott fysiskt skick förutom kunnig i navigation. Lotsen talar om för kaptenen hur fartyget ska manövreras för att komma säkert genom farleden eller in i hamnen. Idag finns det lotsplikt för fartyg av en viss storlek.

Utbildning

Numera krävs bl a svensk sjökaptensexamen, erfarenhet av att föra moderna fartyg, körkort och goda kunskaper i engelska för att komma in på Sjöfartsverkets lotsutbildning. Sökanden måste även klara en fördjupad personbedömning och lämplighetsprov i simulator. Även i början av 1900-talet fanns lotsutbildning, men kanske inte så strikta formella krav på meriter.

Mångsysslaren A. R. Råwall

Adolf Reinhold Andersson, som han hette från början, föddes 1867, som son till fiskaren Nils Petter Andersson och hans hustru Bengta. Reinhold var äldst av tre syskon och det enda som överlevde småbarns-

Stora lotsbåten på uppdrag

åldern. Hans mor dog i lungsot när han var i 10-årsåldern. Efter ett par år gifte fadern om sig och Reinhold fick som tonåring flera halvsystrar. Han gick tidigt till sjöss och ska ha fått skepparbrev vid 20 års ålder. Snart lyckades han få befäl över skonaren Ida Carolina, som drevs av ett partrederi där han var medägare. Hans karriär fortsatte med befäl över andra fartyg och inköp av delar i skepp och han blev så småningom huvudredare för flera. Reinhold Andersson gifte sig 1891 med Emma Petronella Davidsson och paret fick fem barn, varav fyra blev vuxna. Namnet Råwall antogs 1909. A. R. Råwall tycks ha varit en driftig man med en stark personlighet och han fick allt fler förtroendeuppdrag, t.ex. i den lokala missionsföreningen. Anställningen som lots gick att kombinera med detta samt med arbetet med Råwalls rederi. A. R. Råwall hör till grundarna av Råå museiförening.

Krigsåret 1918

En del av lotsplatsens verksamhet finns dokumenterad. I Otto von Friesens artikel (MT Nr 1 1991) beskrivs ett exempel, en aktiv dag 1937. Här väljer vi ett år under första världskriget.

Lotsförmannen A. R. Råwalls räkenskaper och korrespondens under det svåra krigsåret 1918 finns bevarad.

- Den 1 januari fastställs att 1002 lotsningar utförts under 1917. De flesta av fartygen var på mellan 100 och 500 ton, en hel del under 100 ton och inga över 1500 ton. Lotspenningen som betalats av fartygen uppgår till sammanlagt 9030 kr varav 60% tillfallit Kungl. Lotsstyrelsen och 40%, 1806 kr var, till lotsförmannen A. R. Råwall och lotsen Nathanael Råwall. De båda lotsarna får dessutom fast lön på 1000 kr var samt ett krigstidstillägg 250 kr, tjänstgöringspenning 300 kr och beklädnadsbidrag

100 kr, samt i faderns fall 100 kr extra i förmansarvode.

- Redan 12 januari skriver A. R. Råwall ett remissvar angående projektet att anlägga en hamn vid Kopparverket. Några fiskare har lämnat in besvär pga rädsla för försämrat fiske. Råwall anser att farhågorna är överdrivna, då knappast något fiske bedrivs vid Knähaken.
- Lotskaptenen i Malmö meddelar att man beviljat lotsen Nathanael Råwall tjänstledighet från 1/12 1918 till 15 maj 1919 för avläggande av styrmansexamen.
- Kungl. Lotsstyrelsen har lämnat tillstånd för Skånska cementgjuteriet att muddra i Öresund. Lotsförmanen vid Råå lotsplats beordras anvisa plats och kontrollera sandutlossningen. Han ska tillse att sanden sprids så att vattendjupet aldrig blir mindre än 20 meter vid lågt vattenstånd.
- Det är krig i Europa. Lotsplatsens personal uppmanas att *"noga taga reda på och föra minnesanteckningar över emottagna meddelanden i ärendet, så att tillförlitliga underrättelser rörande minors förekomst m.m. kunna från lotsplatsen erhållas."* Ett omfattande cirkulär beskriver hur man kan upptäcka och handskas med drivande eller ilandflutna minor.
- Lotsstyrelsen utfärdar regler för hur ransoneringskort för bröd m.m. ska hantieras. Lotsen ska ju få mat på fartyget där han

arbetar, och bör då överlämna kuponger till vederbörande befälhavare.

- Fiskeriuppsyningsmannen Nils Jönsson i Limhamn klagar över tull- och lotsbåtarnas missbruk av fotogen. Drivmedel är ransonerat och fiskarna anser att de får för liten tilldelning, medan lotsbåtarna kör för motor

trots frisk förlig vind då de borde kunna segla. Lotskaptenen i Malmö skickar ett cirkulär, där han föreskriver att all rekvisition av fotogen, motorsprit och smörjolja ska ske genom lotsförmanen och inte genom enskilda lotsar. Även en herr Wallengren från Helsingborgs fiskhall klagar över *"de ständiga bogseringarna Eder motorbåt i Råå verkställer varvid avsevärda kvaliteter olja ofta alldeles onödigtvis förbrukas*

Nathanael Råwall

... oaktat vinden." Fiskarna känner *"bitterhet och ovilja"* eftersom de tvingas stanna i land utan tillräcklig oljetilldelning. A. R. Råwall skriver till lotskaptenen att *"vi aldrig brukar någon brännolja när vi på något sätt kan reda oss utan."* Däremot instämmer han i fiskarnas klagomål på tullarna. Råwall förklarar också varför bogsering kan behövas, även vid bra vind, när ett stort fartyg ska in i hamn. Han tycker det är dåliga fiskare om de inte kan fiska utan motor. Brevet slutar: *"Att fiskarna har fått ranson på brännolja får de väl nöja sig i, de som andra i dessa tider."*

Gösta Landgren

Arthur Axelsson

John Andersson

- A. R. Råwall korresponderar med Malmökontoret om storleken på s.k. hemvägsersättning, dvs ersättningen för resa t.o.r. vid distanslotsning, samt om kostnaderna för båtarnas underhåll och för s.k. prickhållning. Lotsarna hade ansvar för att anskaffa, sätta ut och underhålla prickar, d.v.s. flytande sjömärken som visar vägen in i hamnarna. Brevet är ofta mycket formella, men ibland blir Råwall mera personlig och frågar t.ex. lotslöjtnanten hur det går med sillfisket där nere i Malmö. *"Den sill som fångas här är mycket präktig."*
- Lotskaptenen i Malmö medger att A. R. Råwall kan förena ett uppdrag som ordförande i Sjöassurancesföreningen Skåne-Halland med sin tjänst vid lotsverket.

Övriga lotsar som tjänstgjort på Råå

Emil Romanus Nathanael Råwall
f. 1894, anställd 1915, lotsförman 1929.

Gösta Arnold Landgren f. 1896,
anställd 1918, mästrelots 1943.

Nils Peter Windfors (f.d. Nilsson)

f. 1901, anställd 1923, mästrelots 1944, lotsförman 1956.

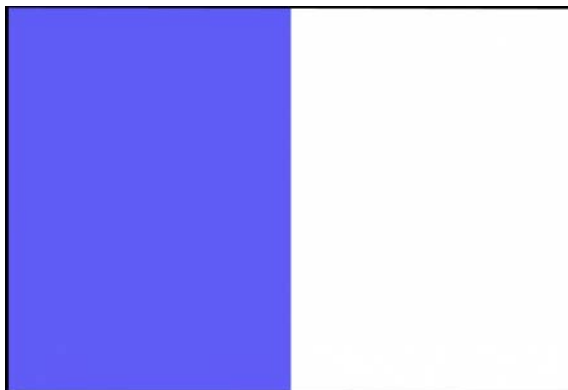
Artur Jonny Selmer Axelsson f. 1912,
anställd 1938.

John August Alvard Andersson f. 1912,
anställd 1950.

Gunnar Herbert Fengved (f.d. Jönsson)
f. 1927, anställd 1954.

(Det finns lite olika bud på årtalen för anställning. Jag väljer data från Sveriges digitala lotsmuseum.)

Flera vikarier har också tillfälligt tjänstgjort, t.ex. under A. R. Råwalls sjukskrivning

Lotsflagga

Lotsarnas isbåt

i april-maj 1919 efter en olyckshändelse vid bordning av ett fartyg. Lotsen miste ett finger.

Under tidigt 1900-tal tjänstgjorde Carl G. Moritz och Helge Romare under kortare tid. Längre fram har vi Bengt Nilsson och A. E. Lund.

A. R. Råwall hade värvat både sin äldste son Nathanael och sin svärson Nils Windfors till lotsyrket. Hans yngste son Erik blev också lots, men i Helsingborg.

Och båtmän

Båtmannen var en viktig person, men hade inte samma utbildning, status eller lön. Ofta var det en erfaren fiskare eller sjöman som fick ansvaret för att lotsen kom säkert ut och hem i alla väder. Det har inte gått att hitta lika noggranna anteckningar om de anställda båtmännen. Sigvard Windfors namnger Olof Nilsson (kallad Olle Jansson), Per Thore, Joel Andersson, Josef Larsson, Harry Göransson, Petrus Mattson, Torbjörn Engstam och Henning Bruce.

Bättre och bättre lotsbåtar

Lotsarna fick till en början själva hålla med lotsbåt. Sigvard Windfors tror att den första lotsbåten var en eka som lotsen sjösatte från stranden norr om hamnen. Sedan kom en liten segelbåt, en snipa byggd på Bernhard Pålssons varv 1911.

Den första motorbåten byggdes ca 1913 på Sven Petter Nilssons varv. Den hade från början en mast, men den kapades under första världskriget till en kort påle som fäste för bogserkroken. Båten måste kunna gå under förtöjningswirarna till det spärrfartyg som varje natt lades tvärs över inloppet till Råå hamn. Den båten var med till nedläggningen av lotsplatsen 1961.

År 1917 fick man en större seglande gaffelriggad lotsbåt som 1920 förseddes med motor. Under isvintern 1923 - 24 kunde dock ingen båt ta sig ut. Då fick man dra ut lotsen i en s.k. isbåt med rep. Den "gamla lotsbåten" såldes i samband med att den sista stora lotsbåten byggdes 1926 på Holms varv. Den båten moderniserades efter hand, fick en styrytt 1954 och även en ny Volvo Penta motor på 150 hk.

Lotshuset

Till en början fick lotsarna arbeta hemifrån. Var man placerade sig för att kunna spana efter fartyg som hissat lotsflaggan vet vi inte. Så småningom fick man hyra lokal i södra änden på dåvarande Handelsföreningen i hamnen. Först 1939 beviljades bygglov för ett lotsuppassningshus vid Suran - det lilla hus som idag tillhör den frivilliga försvarsorganisationen Sjövärnsskåren. Byggherre var Göran Bengtsson och huset ska ha stått färdigt senast 1942.

John Anderssons son Jan berättar

En av den sista generationens Råålotsar var John Andersson som arbetade under Nils Windfors de sista åren före nedläggningen 1961. John kom från Fortuna där hans fader hade skutan Asta i början på 1900-talet. John anställdes 1951 och var med när lotsarna for ut och hälsade Storbritanniens nya drottning Elisabeth som kom i sitt skepp Britannia på väg till Stockholm 1956 eller -57.

Jan och hans bröder växte praktiskt taget upp i lotsstugan alldeles nära hemmet på Fiskaregatan. På somrarna började fadern sin arbetstid klockan fyra på morgonen när han hade vakten. Lotsarna spanade ännu på 1950-talet med kikare efter båtar som kom fram bakom Kopparverket och hade hissat lotsflagg. Då var det plikt att åka ut. Det var en och annan som misstrodde dem. Tittade de efter damer som badade? Så var det säkert inte. På den här tiden fanns inte sjöräddningen på Råå, utan lotsarna ryckte många gånger ut för att rädda dem som råkat illa ut, t.ex. en man som fallit överbord och låg och höll sig i en bottengarnspåle. Det mest dramatiska, som Jan minns att hans far berättat, var från Helsingborgstiden när John kom in med en tysk ångare som de inte fick stopp på. De släppte i de ankare som fanns och så styrde de

Nils Windfors i båten

rakt in i DSB:s färjeläge där det var bra med fendrar så att inget gick sönder.

Lotshuset var också en värmestuga för gamla sjöbussar som kom in och satt och pratade. På ovanvåningen hade personalen möjlighet att splitsa wire, dvs skarva ihop eller göra öglor genom att repa upp och fläta samman kardelerna (trådarna). Man öppnade upp ändan på wiren med ett järn som stacks in. Särskilt Henning Bruce var duktig på det.

Alla lotsar och båtmän var mycket trevliga. De var olika personligheter. Henning Bruce var en gudabenådad berättare och han kunde sjunga om flickan i Havanna. Gunnar Fengved var från Rekekroken och hade seglat med en skuta som hette Mercia på Medelhavet där de hämtade vin. Gunnar var idrottsaktiv. Han blev uttagen till Sveriges lotslag när de skulle möta Köpenhamnslotsarna i en fotbollsmatch. De var mycket dåligt tränade och de blev tillsagda efteråt att det aldrig mer fick

John Andersson, Nils Windfors,
Gunnar Fengved med liten dotter,
Henning Bruce, Olof Nilsson 1961

lov att ske att hälften av personalen var skadad efter korpfboll. Till valborgsmäss hade man tävling om största bålet på stranden. Då fick man överbliven kol och koks från "Svarte Petter". Det bålet var oöverbinnerligt!

Jan var med ute i lotsbåten så ofta han kunde och lärde sig mycket. Han fick vikariera som båtman en sommar i tonåren. En annan sommar jobbade han på Elin, som gick till och från till Norrebro på Ven. En gång när Jan var båtman åt sin far skulle de ta in en riktigt stor båt i Kopparverkshamnen. John Andersson sa: "Sätt ombord mig på båten här utanför Råå vallar, och sen så kan du följa mig in, och så lägger jag mig snett mot kajen, och så kan du (med lotsbåten) föra in aktern när vi har kommit på plats." Det gick bra, men Jan märkte i den vevan att han började få lite dålig syn och därför inte borde sikta på en karriär till sjöss. Han fick i alla fall göra sin värnplikt i flottan liksom en hel del andra Rååpågar.

Enligt sonen blev John Andersson så småningom engagerad i museets jobbargång.

Han var också aktiv i Rederiföreningen för mindre fartyg.

Nedläggning

Sjöfartsstyrelsen rationaliserade och lade ner Råå lotsplats 1961. Nathanael Råwall gick i pension som överlots. John Andersson och Gunnar Fengved förflyttades till Helsingborg. En epok var över.

Elsa Lena Ryding

Nils Windfors och Henning Bruce avtackas 1961

Källor

Sigvard Windfors föredrag på Råå museum 2010,

Orto von Friesen: Lotsarna på Råå, Museitidningen Nr 1 1994 samt På Segelmakarens tid, Carlssons 2021,

Rey Råwall: En någorlunda sannolik historia om min Rååsläkt, Handlingar i Råå museums ägo, Sveriges digitala lotsmuseum, Intervju med Jan Andersson

Legat från Råå-ättling

Överstelöjtnant Bengt Samuelsson, 1931 – 2023, har i många år hört till våra välgörare. Han var släkt med familjen Rausing och besökte som barn ofta sin mormor Maria Varenius som bodde på Matrosgatan.

Bengt Samuelsson arbetade bl. a. i FN-tjänst på olika håll i världen. På senare år bodde han i Småland nära sjön Åsnen söder om Växjö.

Råå museum för fiske och sjöfart tackar för den generösa gåvan som testamenterades till oss.

Överstelöjtnant Bengt Samuelsson

Tack!

STUDIECIRKEL

Är du intresserad att delta i en studiecirkel
”OM GAMLA RÅÅ”
på Råå museum under vintern 2025/2026?

Ett fåtal platser återstår.

För mer upplysningar – ring Mona Green 0706-65 10 67

**RUTGERS
HÖRNA**

Gös -under grönt täcke

Till den här rätten har jag valt gös för att gynna ett mer hållbart fiske. Det är en god fisk som simmar i bräckt vatten och

insjöar och gösen är inte utrotningshotad, men det går förstås utmärkt att använda annan fisk enligt eget önskemål

INGREDIENSER

2 PERSONER

Gös

- 1 dagsgammalt franskbröd
- 1 knippa bladpersilja
- 3 schalottenlökar
- 250 g smör
- 4 äggulor
- Salt och vitpeppar

Persiljerotskrämen

- 7 persiljerötter
- 1 gul lök
- 3 klyftor vitlök
- 2 dl vispgrädd
- 2 dl mjölk

**SERVERA GÄRNA
MED FÖRVÄLLDA
OCH SMÖRFRÄSTA
ROTFRUKTER AV
OLIKA SLAG.**

GÖR SÅ HÄR

Gös: Väg upp fisken i 4 bitar om vardera ca 140-150 g. Plocka bladpersiljan fri från stjälkarna. Skölj noga. Torka av det mesta av vattnet. Skär bort kanterna på franskbrödet och riv eller smula inkråmet. Finhacka löken fräs den mjuk i lite smör. Blanda lök, persilja och bröd. Hyvla ner smöret och blanda igen. Lägg till äggulorna och rör ner dem. Krydda med salt och peppar.

Dela upp blandningen i 4 delar. Lägg varje del mellan 2 bitar plastfolie och kavla ut till ca 5 mm tjocklek. Ta bort översta plastfilmen och lägg portionsbitarna fisk på de utkavlade delarna av blandningen. Skär bort eventuellt överflöd på sidorna av fisken. Slå plasten om varje "paket". Vänd "plastpaketet" upp och ner på en plåt med bakplåtspapper. Lirka bort plasten.

Baka på bakplåtspapper i ugn 175 grader, 12-15 minuter.

Kräm: Skär persiljerötterna, löken och vitlöken i mindre bitar.

Lägg till vispgrädden och mjölken. Blanda och koka sakta till grötkonsistens. Mixa till en slät kräm.

OBS! Lägg till grädd *och mjölk försiktigt. Det får inte bli för rinnigt.*

Lök, persilja och rivet bröd

Persilja, lök, rivet bröd och smör

Lägg till äggulorna

Kavla smeten mellan bitar av plastfolie

Lägg gösen på kavlad smet och vira om plasten

Lägg upp på tallrik och lägg till förvållda och smörfrästa rotfrukterna

Bon Appétit!

Rååbo som fann lyckan i Amerika

Under den stora utvandringen mellan 1850-1926 utvandrade hundratals Rååbor, de flesta till Amerika. Många hittar vi i utflyttningslängderna, men en del reste utan tillstånd. Alla som har rötter i de gamla släkterna på Råå har med största sannolikhet en eller flera släktingar som tog steget över Atlanten. Vad hände med dem? Var blev de av?

Det som fick mig intresserad av att börja forska i det här var att jag alltid undrat vad som hände min gammelfarfars bror, Johan Martin Christiansson, bror till en av Råå museums medgrundare Nils Peter Christiansson.

Johan Martin Christiansson

Med hjälp av olika arkivuppgifter har jag fått fram att Johan Martin Christiansson föddes på Råå den 26 juli 1866 inom Råå Nr 6, förmodligen Patrullgatan 6 idag. Han var yngste sonen och ett av 6 barn till Christian Nilsson

och Maria Sjöström/Pålsdotter. Om hans tidiga liv vet jag inte så mycket mer än att han gick till sjöss tidigt. Han står registrerad som sjöman redan som 15-åring. Det fanns inte så många andra alternativ för unga grabbar från Råå på den tiden. Att han inte blev fiskare som sin bror, Nils Petter Christiansson, kan säkert ha att göra med att hans far drucknade under en fisketur till Anholt 1881. Det finns ytterst litet dokumenterat från tiden innan han utvandrade. Familjen flyttade 1880 till faderns födelsehem, Råå nr 15 (dagens Lång-

Johan Martin Christiansson

Hilda

gatan 10). Han var inskriven i Helsingborgs sjömanshus som nr 3557 och han var medlem i Logen Ankaret på Råå. Där antecknades han inskriven 1886 och utesluten 1892 på grund av obefintlig närvaro.

Han nämns i en av Jan Davidssons böcker där han tillsammans med barndomsvännen och Rååprofilen Olof Bengtsson skulle ro kapten Jöns Magnusson iland. Skonerten Aimo hade ankrat upp på redde i Lissabon och det var när kapten Magnusson skulle ros tillbaka som problemen började. Tidvattnet löpte med nio knop och det hade börjat blåsa rejält och de var på väg att driva ut till sjöss. Efter flera timmars kamp lyckades de ta sig ombord på Aimo igen.

Till Amerika

Vi vet inte exakt när Johan Martin utvandrade. Han står skriven hemma på Råå 1890 som "frånvarande, utrikes". I den amerikanska folkräkningen står han som invandrad både 1890 och 1892. Han överförs 1894 till obefintlighetsboken i Raus. Enligt sjömansboken, som nyligen hittats, är hans sista

resa daterad till 1892. Förmodligen var det äventyret som gjorde att han som emigrant sökte sig till Kalifornien. Liksom andra Rååbor hade han vänner och bekanta som redan utvandrat dit och då var det praktiskt att söka upp dem. I Amerika dyker han upp första gången i arkiven när han gifter sig med Hilda Nelson den 12 november 1898. Vem

Hilda var och var hon

kom ifrån var länge ett mysterium. Att hon var född 1876 i Sverige var det enda vi kände till om henne. Men det skulle bli mycket mer fakta tack vare ett nyupptäckt brev skrivet av dottern Pearl i början av 1980-talet.

Hilda

"The Last leaf", så inleder dottern Pearl ett nio sidor långt brev där hon som den generationens sista överlevande berättar sin familjs historia. En helt osannolik historia, nästan som hämtad från en Hollywoodfilm.

Hilda, Johans blivande hustru, föddes i Brågarps församling utanför Malmö den 7 februari 1876. Modern, som då var 25 år gammal och piga, bodde med sin "öakta dotter" på fattighuset i Brågarp. Det var ett hårt och fattigt liv att leva som piga i 1800-talets Sverige. Det blev knappast lättare utan någon make och med en dotter född utom äktenskapet. Maria Andersdotter, som modern hette, såg ingen annan utväg än att lämna bort Hilda till fosterföräldrar på en gård i Nefvitshög, strax utanför Malmö. Hit anlände den då 15-åriga Hilda 1891. Hon

fick slita ute på fälten med att skörda sockerbetor och alla andra sysslor som pigor på den tiden skulle utföra från bittida till sent. Under tiden hade modern Maria och en moster, Johanna, begett sig till Köpenhamn för att söka arbete. I husförhörslängden har prästen antecknat: "Enligt hennes dotter är Maria gift i Amerika där hon påstås sedan 1887 hafva vistats. Var i Köpenhamn i 9 år." Härifrån har de sedan sökt sig vidare till Amerika och Oakland i Californien. Det är nu livet tar en märklig vändning för systrarna Maria och Johanna.

Lyckat lottköp

Hur och varför Hilda och Johanna hamnade i just Oakland vet vi inte, men det skulle visa sig vara en ödets vinstlott. Johanna köpte nämligen lotter i ett så kallat kinesiskt lotteri som var vanligt vid den här tiden. Hon lyckades dra den högsta vinsten! Det betydde en vinstsumma på 25000 dollar! Omvandlat till dagens penningvärde är det minst 20 miljoner kronor.

Den vinsten skulle radikalt komma att förändra livet för de två systrarna och deras närmaste. Johanna, som nu gift sig, köpte för

Johan och Hilda Nelsons bröllopsfoto

en del av pengarna ett hotell i Oakland, Railroad Exchange Hotel. Nu kunde hon också erbjuda båtbiljetter, bostad och arbete för sina systerdöttrar, Josefina, Anna och Hilda. Hilda lämnade Malmö 20 mars 1896 med ångfartyget Eos. När Hilda nått Chicago på sin färd mot Oakland, var det en svensk

When the ship reached New York Harbor, the immigrants were sent to Ellis Island, an immigration station where they were processed, and eventually Hilda was put on a train for Oakland. As I said before, Hilda could not speak a word of English and it was probably a lonesome trip for her. But eventually a man who spoke Swedish contacted her and convinced this little country girl that he was there to help her. So before reaching Oakland, he picked up her baggage and attempted to leave the train with her. Luckily, an alert railroad conductor rescued her or this story would have had a far different ending.

Utdrag ur
Pearls brev

man som hade börjat prata med henne och försökte lura henne med sig. Han hade dessutom tagit hennes bagage. Till all lycka hade vaksamma konduktörer uppmärksammat att något var fel och ingrep. Mannen försvann då och Hilda kunde återfå sitt bagage och fortsätta sin resa. Hon kom efter dramatiken i Chicago lyckligen fram till Oakland där hon förenades med sin mor och moster. Utan lotterivinsten hade den här historien inte slutat väl och Hilda hade aldrig träffat Johan.

Hilda och Johan

Hildas familj och Johan hade några gemensamma bekanta, ett svenskt par, Carlssons, som ägde en livsmedelsbutik i Oakland. Det var genom dessa de blev presenterade för varandra i Svenska Metodistkyrkan 1898. Varken Johan eller Hilda var särskilt religiösa men kyrkan fungerade som en mötesplats där man umgicks och träffade landsmän. Många svenskar blev också medlemmar i olika loger, t ex Wasaorden och Odd Fellow.

Johan och Hilda gifte sig den 12 november 1898 i Metodistkyrkan i Oakland. Efter att ha hyrt bostad på ett par ställen skulle de komma att köpa en stor tomt på Haskell Street 1224 där de lät uppföra ett hus. Det står där än idag.

John och Hildas familj

John Christensen, som hans nya namn skulle komma att bli, var egen företagare. Han ägde ett mindre fraktfartyg som fraktade gods över San Francisco Bay och på floderna Sacramento och San Joaquin. Ofta var han borta flera dagar, ibland veckor. Men när han väl var hemma bistod han sin hustru med hemmets sysslor.

1899 föddes Cora Marion och 1903 den andra dottern Pearl Myrthle. De fick också en son, John Clarence, 1904. John Jr skulle

komma att avlida endast 5 år gammal. Han hade, enligt Pearl, varit sjuk hela livet och var ständigt under läkarvård. Det var som om han tynade bort, han kunde inte äta vanlig mat på grund av magproblem. Detta var naturligtvis en katastrof för Hilda och John och de tog hans bortgång mycket hårt. Enligt en liten notis i amerikansk media dog han i hemmet och ligger begravd på Mountain View Cemetery i Oakland.

John beskrivs som litet för snäll i Pearls brev och döttrarna utnyttjade förstås detta, innan Hilda satte ner foten. Det var Hilda som skötte hemmet när han var borta, hon som höll koll på hushållsekonomin och skötte allt det praktiska. John var en man som ställde upp när andra behövde hjälp. Genom sitt arbete träffade han på många ensamstående män som han gärna bjöd hem på söndagsmiddag. Efter den stora jordbävningen i San Francisco 1906, tog John och Hilda hand om en familj som fått sitt hem förstört. Denna familj bodde hos dem tills de kunde skaffa ett eget hem.

Besökande Rååbor

Under den forskning som jag gjort har jag hittat många bevis för att Rååborna höll kontakt med varandra. Min morfar, Paul Christiansson, som bodde i New York under 20- och 30-talen var runt och hälsade på flertalet av dem. Ruben Rausing var under sin tid i USA och hälsade på hos sina morbröder och kusiner i Wildwood, New Jersey. Några frekventa besökare hemma hos familjen Christensen var barndomsvännerna från Råå: John Holm från båtbyggarfamiljen Holm samt Johns kusin, Paul N. Jones (Paul Nikolaus Sjöström). Paul var son till marinmålaren Lars Peter Sjöström. Tidigare har det skrivits att Paul Sjöström dog som ung i New York, vilket inte alls stämmer. När han blev

1913 Haskell Street

naturaliserad (amerikansk medborgare) tog han namnet Paul N Jones. Dessa båda herrar brukade stanna flera dagar i sträck till barnens stora glädje.

Jag har gått igenom listorna på en del av utvandrarerna från Råå och fann då fyra saker som de har gemensamt. Alla var med i ett eller flera ordenssällskap och tillhörde någon frikyrka. De jag tittade på har också varit hemma i Råå på besök - oftast efter första världskriget. Slutligen håller de kontakt med släkt och vänner från Råå i Amerika.

Rååfilmen

Äldsta dottern, Cora, som min morfar träffade under sin tid i New York, skulle han hålla kontakten med livet ut. Ett nyligen upptäckt brev, daterat 6/6 -49 på Råå, har hittats av Coras barnbarn på andra sidan Atlanten. Där berättar han bland annat om Rååfilmen som

han planerade att åka runt med i Amerika och visa på Wasaordens loger. Idag har jag kontakt med Johns barnbarnsbarn som bor i Bent, Oregon och Carson City, Nevada.

John avled den 25 april 1925 i magcancer, något som upptäcktes fem månader tidigare. Hustrun Hilda dog den 17 december 1935 i sviterna efter en hjärtattack. Båda ligger begravda på Mountain View Cemetery, Oakland.

Det går en skräna om att min morfar skulle haft med sig en urna hem från Amerika med Johns aska, men det finns inga säkra belägg för detta. Paul hade berättat för sin dotter Ann-Christine att han hade känt obehag för att ha farbror Johan under kojen under hemresan. Sant eller ej, vem vet?

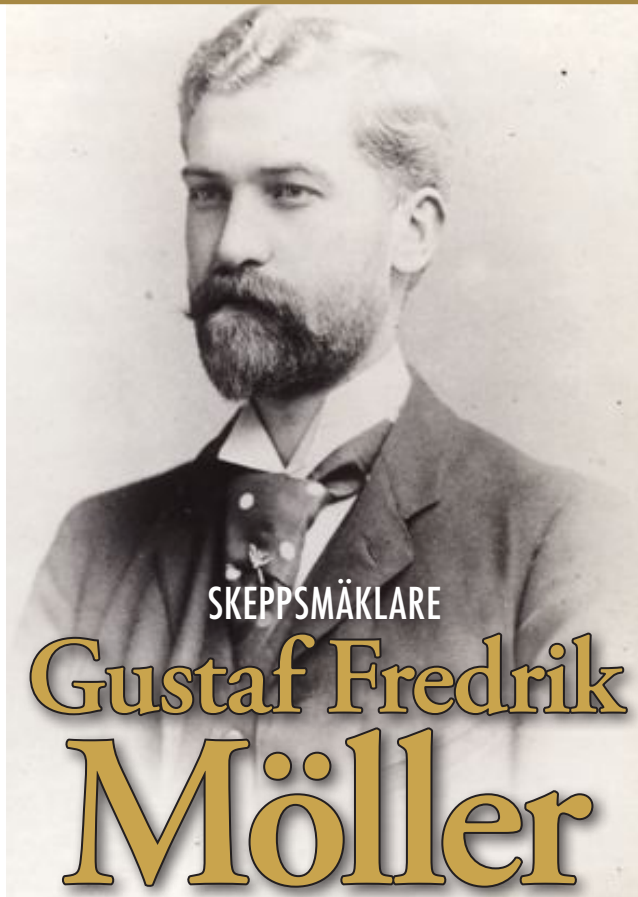
Johan Christiansson

Källor:

Ancestry, Pearl Kendrick, Helsingborgs stadsarkiv, Oakland Tribune, Jan Davidsson: Skepp och sjömän

Skeppsmäklare
Gustaf Möller,
1865 -1897.

Copyright ©2024
Helsingborgs museum
Firman Winther &
Maass i Hull
<https://museum.helsingborg.se/web/object/373437>

Den här artikeln är den fjärde om familjen Möller på Skepparegården och handlar om sonen Gustaf Fredrik som blev skeppsmäklare först i Tyskland och sedan i England. De tidigare artiklarna finns i Museitidningen nr 2 2022, nr 2 2023 samt nr 1 2024.

Födelse och uppväxt

Den 26 oktober 1865 föddes kapten Nils Fredrik Möller och Hanna Ulrika Göranssons andra barn Gustaf Fredrik. Tre dagar senare bars Gustaf till dopet och hölls av skepparen Pehr Jonssons hustru A. M. Hansdotter på No 30 Råå. Även hennes make var fadder tillsammans med syskonen skepparen Peter Möller och Botilla Möller på No 13 Råå (Gustafs farbror och faster). Storebror Reinhold var

fyra år äldre än Gustaf. Han får flera syskon: system Anna född 1869, brodern Frans född 1872 och ytterligare en syster Helfrida född 1875. Knappt två år gammal dör system Helfrida av scharlakansfeber. En till två pigor är också bosatta på No 13 i övre läget på Råå.

Gustaf konfirmeras i Helsingborg 1881 15 år gammal och står sedan noterad som kontorist i husförhörlängden. Tack vare en brevsamling på Råå museum vet jag att han

har gått fem klasser vid Högre Elementarläroverket i Helsingborg. Så kallas Nicolaiskolan i Helsingborg 1858-1878. Därefter heter skolan Helsingborgs Högre Allmänna Läroverk. Gustaf studerar bokföring, tyska och även engelska.

Lübeck och brev från vännen August Thornér

År 1882 - som 16-17-åring - börjar han arbeta i en "skeppsmäklareaffär" i Lübeck som heter Jäde & Co. Han är fortfarande kyrkobokförd i Raus så spåren från hans Lübeckstid saknas helt i kyrkoböckerna. I Lübeck vinkar han av sin vän August Thornér på järnvägsstationen när denne ska resa vidare ut i världen. Ett brev finns bevarat från 1887 skrivet från Pelotas, en stad i södra Brasilien. August berättar om sin resa och ger Gustaf några goda råd om han vill ge sig ut i världen. Vänner har varit i Lissabon i Portugal, Bahia och Pernambuco (delstater i östra Brasilien), och i staden Rio Grande i södra Brasilien. Han berättar att han ska ta sig till Montevideo, huvudstaden i Uruguay som har ett utmärkt läge ur sjöfartssynpunkt vid Rio de la Platas mynning. Därifrån planerar han att ta sig till Valparaiso i Chile med ett segelfartyg. Så här lyder brevet som återges i sin helhet:

"Pelostas d 20 Juni 1887

Bäste Vän Gustaf!!!

Lång tid har nu förflutet sedan vi skildes från hvarandra på Lübecks järnvägsstation och har under denna tiden många förändringar föregått. Dina bref har emottagit jemte fotografierna och är dig mycket tacksam därför. Jag får bedja dig om ursäkt därför att jag ej har skrivit till dig för men jag kan säga dig sedan man kommer

till Brasilien så glömmar man både Gud, kamrater och ännu mycket mera. Jag vill i korthet berätta dig om min resa och mina äfventyr här. Som du vet lemnade vi Hamburg d. 20 October och passerade Dover d. 21 på qvällen samt ankom till Lisabon d. 26 på morgonen. Här gick jag land för att skriva brev, men när jag kom i land kunde jag hvarken finna postkontor eller der var någon som förstod mig så att der blef ingen brefskrifning. Lisabon har ett mycket vackert läge och är i sjelfva verkligheten en ganska vacker stad, der var åtskilliga vackra minnesstoder (eller denkmal) Den 27 gick vi från Lisabon och den 5 November passerade vi Euqvatorn och den 8 November kommo vi till Bahia. Här gick jag i land och gick till svenska consulatet och talade med consulen som är en tysk som Gud och hvarannan är här i Brasilien, här hörde jag efter plats men det var alldeles omöjligt att finna någon. I Bahia stadnade jag 6 dagar hvarpå jag reste till Pernambuco Framkommen till Pernambuco gick jag strax till svenska Consulatet talade med consul Lindgren som är en svensk gentleman Han frågade mig hur jag kunde hafva varit så dj-a dum och rest till Brasilien, hvarpå jag svarade honom; att jag som alla andra vill också försöka min lycka här i verlden. Jag gick ut för att bese staden och vände efter ett par timmars förlopp tillbaka till Consulatet. Ja; sade consulen Ni gör bäst i att resa ner till Rio Grande ?? här ligger i tysk skonare jag tänker Ni kan få komma med honom som pas-

sagerare, jag skall betala resan för Eder; det var mycket hygligt sagt! Detta var om Måndags middag och om Onsdags morgon gick vi från Pernambuco hitner, det var en rolig tur kan du tänka, men lång tråkig jag gjorde ingenting annat än läste åt och sof. Framkommen till Rio Grande fick jag strax plats hos en engelsk skeppshandlare, här hade jag en ganska bra plats men lite betalt jag hade 20:00 Milreis i månaden fri bostad och föda, här stadnade jag tills d.7 Mars reste så till en stad som hette Pelotas fick plats hos en skeppshandlare här blef jag ej gammal utan tog plats som kypare på ett värdshus, hvilken plats jag ännu innehafver men ämnar resa till Montevideo om ett par dagar och derifrån till Valpareiso med ett segelskepp.

Jag vill säga dig ett så godt som två lär dig engelska språket grundligt så kan du reda dig öfver hela världen. Jag har lärt mig mycket engelska här så att jag kan reda mig med hvem som helst. Jag har fått ett bref från vännen Ludvig Bruse som jag skall besvara när jag kommer till Montevideo tusen helsningar till honom. Jag skulle vilja önska jag vore i Lübeck igen. för jag tycker ej om Brasilien på detta halvåret jag har varit här, har jag fått erfara mycket. därför lemna ej din plats utan du har någon bättre, res aldrig någonstades på vinst och förlust jag har gjort. Hur är det Ohlson och hans systrar jag ser af ditt brefkort att han har fått plats. är hans systrar i Lübeck ännu? Helsa Styrman Sjöstrand från hans gamla skolkamrat Martin Hagstedt.

Helsa äfvenledes Styrman ?son från sin broder Capt. på 3mastsk. Bifrost han gick härifrån till Pernambuco för några dagar sedan.

Helsa din Pappa, broder och syster och mamma samt alla som känner mig från din uppriktige vän aug Thornér

PS Här hafva vi vinter för tillfället med 20 à 30 graders värme om dagen, men det är mycket kallt om nätterna. Skall hädan-efter skrifva till dig.

DS

Låt ingen läsa detta bref

DS "

Fartygsolycka

På hösten samma år skriver Gustaf hem till föräldrarna på Råå från Lübeck om en fartygsolycka där troligen hans bror Harald varit ombord på barken Union.

"...Det var riktigt ledsamt med Harald; jag tänkte strax det var han, när jag läste det. De som blefvo bergade hafva lidit förfärligt. Igår qväll står följande i Börsen Halle: Den från Pernambuco i NewYork ankomna barken "Union" medhade 6 öfverlevande af Barken "Augusta" som den 16 Oktober gick under i atlantiska hafvet på resan från Swansea till Aspinwall (nuvarande Colón i Panama). Kaptenen och 8 man voro drunknade. De öfverlevande tillbringade 6 dagar i en öppen båt utan lifsmedel med undantag af ett litet förråd skeppsskorpor och ett litet quantum vatten,

Adresse für Telegramm

JÄDE & Co.
Schiffsmakler & Befrachtings-Agenten.
Dampf- und Segelschiffs-Rhederei.

Adresse für Telegramm

JÄDE & Co.
Schiffsmakler & Befrachtings-Agenten.
Dampf- und Segelschiffs-Rhederei.

GRUSS HAMBURG

Hull 12/4 1891

USE WATKINS' CODE & APPENDIX.

WINTER & MAASS.
TELEGRAPH ADDRESS.
"WINTER"

Queen's Dock Chambers.

Hull 23 June 1888

USE WATKINS' CODE & APPENDIX.

WINTER & MAASS.
TELEGRAPH ADDRESS.
"WINTER"

Queen's Dock Cham

Hull 31

Mikade Mladen & Lyshon
Lef väl!!

Jag har väntat så länge med att
skrifva, emedan jag hoder jag först
skulle fått brev, ty jag har inte fått

Söndag d. 20 Juni 1888

Älskade Vän Gustaf!!!

Lång tid har nu förflutit
sedan vi skildes från varandra. Jag
Lübeck's förmiddag och har under
denne tiden många förändringar för-
segätt.

Dina brev har emottagit penn-
te fotografierna och är dig mycket tack-
samt derför.

Jag gör bedja dig om ursäkt
där för att jag inte har fått

hvilket var förbrukadt den 21 October. Lott blef dragen hvem som skule offras för att rädda de öfriga, dock blef det öfverenskommet att uppskjuta detta sista tillflyktsmedel ännu 3 dagar. På 3de dagen kom "Union" i sigte och upptog dem i utmattadt tillstånd och förde dem till NewYork."

Ansökningar Great Yarmouth och Rotterdam

När Gustaf varit i Lübeck fem år ansöker Gustaf om anställning i Great Yarmouth i östra England. Det blir ingen anställning men så här presenterar Gustaf sig:

"Jag är född svensk, son till Kapten N F Möller från Råå af Helsingborg, 22 år gammal och innehar sedan 1882 plats hos Herrar Jäde härstades (i Lübeck). Jag har deltagit i alla i en skeppsmäklareaffär förrekommmande arbeten, är mäktig bokföring så väl som korrespondens i tyska och svenska språken, talar likaledes danska. I engelska språket är jag också icke alldeles främmande; jag har genomgått 5 klasser vid Högre Elementar läroverket i Helsingborg och har derstädes under 2 år haft undervisning i detta språk. Jag tillåter mig äfven hänvisa derå, att jag är mycket bekant med många svenska och finska Kaptener, och torde denna min bekantskap blifva H H till nytta, äfven min Fader (nu förande skonert Delphin) har stor bekantskap bland Kaptenerna och tror jag säkert att H H genom honom ifall H H godhetsfullt skulle engagera mig skulle få en hel del fartyg af

de från Kullen och Helsingborg."

Senare på våren samma år 1888 får Gustaf anställning i Rotterdam hos Herrar Win H Müller & Co. Gustaf skriver hem till Råå och berättar om resan. Han reste från Lübeck på onsdagen vid middagstid och sedan gick båten från Hamburg först på fredag morgon vilket gjorde att han hann att se sig omkring i Hamburg. Han anlände till Rotterdam på lördagskvällen. Vidare skriver han att Rotterdam är en mycket vacker stad, att det är annan rörelse vid hamnen än i Lübeck och många vackra butiker. Första natten bodde han på hotell men han har nu fått ett logi där det även bor en ung norrman vid namn Apenes från Fredrikstad som han blir god vän med. Gustaf får betala 35 Gulden i månaden för allt inklusive tvätt. 1 Gulden = Kr 1.50 Kosten är bra, tycker Gustaf men kommenterar att de endast äter fint bröd. Han tror dock att man vänjer sig vid det. Gustaf har varit på kontoret som ligger i hamnen ett par gånger men ska inte börja förrän om åtta dagar. Det nya kontoret är inte färdigt förrän då och det finns inte plats för honom på det gamla.

Efter 14 dagar skriver Gustaf att han har tråkiga nyheter att meddela. Han kan inte tillträda platsen i Rotterdam utan blir utköpt på grund av ett missförstånd vad gäller hans språkkunskaper.

"Det är just icke så synnerligen glada nyheter jag idag har att meddela Far, men det är icke värdt att förlora modet därför. Den ena chefen på kontoret Herr Kröller har nemligen gjort ett stort misstag, i det han säkert trodde att jag korresponderade engelska hvilket skulle blifvit mitt arbete på kontoret. Jag har emellertid aldrig

skrifvit ett ord om, att jag det kunde; väl att jag talar något engelska, och kunde därför naturligtvis icke öfvertaga den posten. De hafva aldrig skrifvit att engelska erfordrades. Någon annan post hafva de icke ledig, dessutom är engelskan nästan nödvändig i den affären, ty af 300 ångbåtar som de hafva om året, äro 270 engelska, och resten andra nationer Jag har alls icke haft börjat på kontoret, utan hafva då? under tiden försökt att skaffa mig en annan plats hos någon skeppsmäklare här, som hade mera att göra med tyskar och skandinaver, men det är ingen, som för tillfället behöver någon. Jag var nu igår förmiddag på kontoret, då vi gjorde upp så, i det jag fick ersatt lön för 3 månader, alltså 200 Gulden, och för resan fram och tillbaka 60 G. i allt således 260 G = Kr 390. De insågo att de sjelf gjort förseelsen, och voro på allt sätt mycket hyggliga. De erbjöde först 200 G, men jag tyckte de borde äfven ersätta resan, och sa de äfven strax ja dertill, och frågade endast huru mycket det var, då jag gick med till kassören och fick mina pengar, äfven fick jag en skrifvelse, hvari de förklarade orsaken hvarför jag icke kom att anträda platsen. Jag har

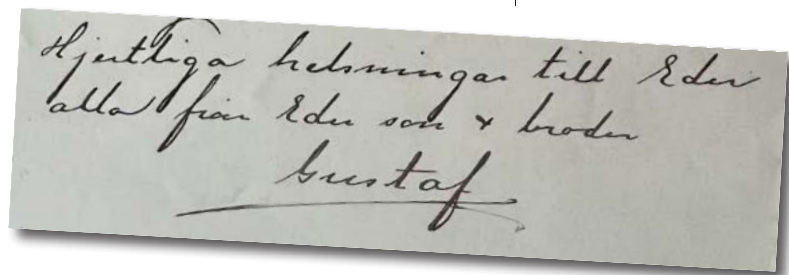
nu igår skrifvit till Herrar Jäde och bedt dem höra efter i Hamburg; om der er någon plats, jag har skrifvit till Farbror Peter till Falmouth i förra veckan; han skall väl nu snart vara der; om han kommer att gå till Antwerpen reser jag dit och försöker att få der någon plats; man reser dit härifrån på 2½ timmar, och kostar icke mera än 5 G fram och tillbaka. När jag nu bara snart kan få en plats, så var det lätt förtjenta pengar, och kom jag så äfven ut och se mig om lite..."

Ny anställning

Efter knappt tio dagar telegraferar Gustaf till fadern och berättar att han har erhållit plats hos Winter & Maass i Hull i England eller som Hull egentligen heter, Kingston upon Hull. Staden ligger på Englands östkust vid floden Hulls utlopp i mynningsviken Humber. Under perioden 1850 och fram till 1930 utvandrade cirka 1,2 miljoner svenskar till Nordamerika. Från 1860-talet och fram till 1915 fick de svenska emigranterna som utvandrade från Sverige först resa till England och därifrån vidare till USA. De reste då vanligen till Hull eller Grimsby. Från Hull fick emigranterna ta sig med tåg till någon av de stora avresehamnarna i Liverpool, Southampton eller Glasgow. Här gick de ombord på de stora atlantångarna med destination New

York eller Boston i USA alternativt Quebec eller Halifax i Kanada. New York var dock den främsta emigranthamnen.

I slutet av maj skriver Gustaf till fadern och

Hjertliga hälsningar till eder
alla från eder son & bröder
Gustaf

berättar om resan dit och om arbetet. Han kom till Hull på söndagen och på måndagen började han på kontoret.

"Det är mycket hyggliga principaler, de äro båda tyskar, de hafva äfven flera fartyg, som gå under tysk flagg; gamla Herr Maass har varit sjuk några månader, men sonen är äfven med i affären; gamle Maass har varit Kapten förr, han är från Wustrow & Water Klercken är äfven tysk, han har varit i affären 14 år, en mycket hygglig man, han var och tog emot mig vid båten; han känner äfven Far; han heter Ritzer; dessutom är ännu 2 engelsmän på kontoret.

Vi börja kl 9 och så till 1 sedan från 2½ till 6, då vi äro fria; det är icke så lång tid som i Tyskland. Jag bor hos 2 gamla fröknar i Spring Street, icke så långt från kontoret, der bor ingen mera än jag; jag betalar 14 sh i veckan."

Gustaf berättar i ett brev hem till modern och syskonen att han har hälsan och trivs bra både vad gäller boendet och arbetet. Han har hälsat på hemma hos sin arbetsgivare herr Winter som bor i ett mycket stort och vackert hus utanför staden. Herr Winter har fyra söner och en liten dotter. En son studerar till advokat, en annan son vill bli artist och en tredje son arbetar på ett stort fabrikskontor. "Artisten" har varit i Berlin ett år och talar tyska vilket de andra inte kan.

Gustaf omtalar vidare att herr Winter är mycket rik, *"han har fått 25.000 £ med sin fru som är skotska"*.

Den andre delägaren herr Maass har han inte sett ännu eftersom han är mycket sjuk sedan fem månader tillbaka. Varannan lördag

eftermiddag är Gustaf ledig från kontoret och vid middagstid på lördagarna får de alltid sina pengar.

Löneökning och nytt boende

När Gustaf varit hos Winter & Maass i fyra veckor får han 5 sh. tillökning det vill säga 1 £ 5 sh i veckan, och har alltså 11 sh när han har betalat för kost & logi. Gustaf anser att nu klarar han sig gott och tycker det är hyggligt att de ger honom påökt efter så kort tid.

Breven är fulla av hälsningar från olika kaptener på olika fartyg från bland annat Fiskebäckskil, Söderhamn, Göteborg och Lübeck. Efter en tid byter han logi tillsammans med två engelsmän och bor hos en Fru Nielsen. Hon är engelska men gift med en dansk. Gustaf får egen sängkammare medan de två andra delar rum. Dessutom har de ett eget vardagsrum med piano och betalar inte mer än 4 sh i veckan, Gustaf förklarar att det är minst 25 % bättre än det förra boendet. De får god mat och allting är snyggt så Gustaf är nöjd. Vidare ber han modern att salta en liten kruka med sill och sända den med fartyget Nore (eftersom de provianterar i Helsingborg) tillsammans med ett rökt färlår, om hon har något. Gustaf omtalar också att hans cigaretter börjar ta slut och då får han röka pipa igen. Vidare nämner Gustaf att herr Winter har rest till en badort i Wales med sin familj i några veckor.

I ett brev från december 1890 ber Gustaf att Anna ska skicka honom en tidningshångare eftersom den behövs, De har nämligen ett litet bord som är belamrat med tidningar och det är så pass rörigt att det är svårt att hitta det man letar efter. Till julafton ska de träffas cirka tio svenskar och ha trevligt. Det har varit förfärligt väder under sista tiden, skriver Gustaf och tror att det var värst i Östersjön. Han omtalar att fyra fartyg som skulle till

Hull för Winter & Maass "hafva haft malör" bland annat Rosland från Landskrona som strandade vid Køge men har sedan kommit flott, en dansk "Haffruen" strandade även den vid Køge, en norрман vid Korsör och en tysk vid Rügen. Han sänder ett porträtt som Herr Winters yngste son tagit. Gustaf berättar att sonen har en liten fotografi-maskin, som han hade med sig en dag på kontoret. Han skickar ett julnummer av en damtidning till sin syster Anna och han förklarar att hon kan ju inte läsa den men att det finns "virkeprofver" i tidningen som kan roa henne.

Förkylning och influensa

I mars 1891 skriver Gustaf till sin syster Anna att han inte har varit på kontoret sedan i lördags eftersom han är förkyld och har ont i halsen. Han omtalar att det inte är något vidare men tänker att det är bäst att vara försiktig och stanna inne. Som tur är är det inte mycket att göra på kontoret. Gustaf skriver vidare att det har varit mycket ostadigt väder en lång tid. Stormen som han såg i tidningen att de hade haft hemma hade de även i Hull med mycket snö, men att det var ändå värre i södra England.

Dessutom berättar Gustaf att det kom 450 emigranter med Köpenhamnsbåten och 700 med Göteborgsbåten. Han frågar systemen om hon har sett i tidningen om den förfärliga olyckan vid Gibraltar. En engelsk emigrantbåt har kolliderat och sjunkit med 563 omkomna, mest italienare.

Systemen Anna har frågat hur det går med hans träsnideri men Gustaf förklarar att han inte har skurit mycket för han kan inte se att skära vid ljus. Han omtalar att han har köpt sig en ny kostym och några ylleunderskjortor. Till sist berättar han att han inte vet om han kommer hem till sommaren och förklarar att

det beror på hur mycket det blir att göra.

I nästa brev från Gustaf talar han om att han blev frisk och var på kontoret igen men sedan fick han influensa och måste stanna hemma igen. Så här beskriver Gustaf det:

"Jag kände sådana rysningar och deremellan förförligt varm så om middagen när jag kom hem undersökte doktorn mig och sa han jag skulle gå och taga mig ett turkiskt bad hvilket jag gjorde och kom hem i en droska och gick genast till sängs och fick medicin af doktorn så jag svetta förförligt och kände mig betydligt bättre om morgonen men febern hade icke lagt sig så jag måste stanna i sängen om Torsdagen också. Jag åt ingenting på 2 dagar utom lite mjölk & ris. I Fredags kunde jag vara uppe och nu är fullkomligt bra igen men jag stannar väl inne i morgon också... Det har varit förförligt sjukligt här under sista månaden mest influensa men den är nu i aftagande ty det är bättre väder nu."

Till sist tackar Gustaf för korvarna och andsidan han fått hemifrån och han omtalar att de smakade bra. Han tackar även för tidningshängaren vilken blev riktigt trevlig.

Först i mars 1892 antecknas i Raus husförhörsbok att Gustaf flyttar till England. I utflyttningslängden står att han har Kungl. Maj:ts tillstånd den 4/3 1892 att flytta till England. Då har han redan bott utomlands i tio år.

Delägare i firman

I juni och juli 1894 har Gustaf tillsammans med några andra hyrt ett hus i Hornsea (nordöst om Hull vid kusten). Han berättar för sin syster Anna att "jag känner mig så

bra att bo der, ty det är helt annan luft än uppe i stan...Vi hafva haft en hel del regn, men nu är det vackert och varmt, fält & ängar äro så gröna så det är riktigt roligt att resa upp - nu med tåget om dagarne"

Han badar varje morgon och "känner sig så skön och frisk hela dagen".

I juli 1894 skriver Gustaf och berättar:

"Älskade Moder & Syster!

Då jag har en stor nyhet att omtala, vill jag iqväll skrifva Eder några rader.

Herr Winter går nemligen ut ur firman den 1 januari; och blir jag delegare i samma tillsammans med Herr Maass. Ni kunne tro det var en öfverraskning när Herr Winter kom och erbjöd mig det. Herr Winter skänker mig sin andel i kontorsinredning & böcker etcetera, så jag har ingenting att betala derför. Mätte Gud gifva att jag & vi alla må få behålla helsan, så går det nog bra för oss."

I december 1894 skriver Gustaf hem till familjen på Råå och tackar för alla goda saker och förträffliga cigarrer som han fått med olika bud. Han berättar att han har haft mycket att göra både på kontoret och hemma eftersom han har översatt Amoras & Georg Ludvigs haveripapper vilket han tjänade 4 £ på.

"Jag har talat med Herr Winter och sagt att jag har cirka 200 £ och har han lofvat att låna mig, ifall jag skulle behöfva något mera. Angående borgen har jag alls icke sagt något till honom, ty jag tror han icke begär mera än mitt namn. Vi hafva haft de sista 2 åren en stor kolleverans till Tysk-

land och sänder hvarje vecka med rederiets egna båtar, och tjena vi derpå cirka 100 £ om året och erhåller betalning derför genast emot kommersen intet, och jag tror vi erhåller den leveransen äfven till nästa år...Herr Winter låter sitt namn stå i firman, så namnet blir detsamma, så det blir bra, ty namnet är så väl känt öfverallt och för vår svenska affär låta vi trycka på brevpapperet Winter & Maass (Innehafvare F Maass och G Möller)"

Sjukdom och hemresa

Sista breven som Gustaf skriver hem är daterade den 28 och 31 januari 1896. Gustaf skriver att han inte har haft ett vidare angenämt nyår. Han trodde att han skulle bli färdig att resa under lördagen så att han själv kunde berätta när han kom hem. Tyvärr dröjer det ytterligare en vecka innan han kommer hem och då anser han att det är bättre att skriva och berätta innan de hör det av andra.

"Stackars Herr Maass har nemligen blifvit svagsint och blifver intagen på dårhuset, och doktorerna säga der fins icke något hopp nu, att han blifver bättre. Det är mycket ledsamt, han har 3 barn."

Gustaf ska resa hem med kapten Rosqvist på den finska Ångaren Urania till Köpenhamn en vecka senare på lördagen. Då hopas han vara hemma på Råå på tisdagen. Vidare berättar han:

"Då min helsa för tillfället icke är stark, och doktorn har sagt mig att för att blifva frisk igen måste jag resa hem, ty hemort-

sluften gör så mycket sa han, och hvila och hemta krafter, gifva vi alldeles upp affären, ty det skulle icke betala sig att hafva någon att sköta affären, ty man vet väl när der är ingen principal hur det går. Det käns nog hårdt att man måste uppgifva affären men helsan går framför allt. Jag tar det emellertid nu temligen lätt, ty när jag blir frisk igen så blifver der väl någonting. Jag stannar hemma i år. Det är tuberkulos jag har och doktorn sa att hundratals hafva det och blifva bra igen men om man icke tager sig i akt i tide, kan det blifva lungsot. Jag tager lefvertran och medicin, och jag känner mig bättre än jag gjorde för några veckor sedan.”

Tuberkulos är en infektionssjukdom som vanligtvis orsakas av tuberkelbakterien *Mycobacterium tuberculosis*. Den vanligaste formen av tuberkulos är den som angriper lungorna och har också kallats lungsot. Symtomen är kronisk hosta med blodigt slem, feber, nattlig svettning och vikt förlust. Lungsot sprids genom luften när människor med sjukdomen hostar, nyser eller spottar. Att tuberkulos varit ett gissel för mänskligheten i åtminstone 12.000 år vet vi, eftersom spår av sjukdomen hittats i skelettrester från yngre stenåldern och hos egyptiska mumier.

Enligt husförhållsboken flyttar Gustaf först tillbaka till föräldrahemmet på Råå från England i slutet av februari 1897 det vill säga ett år senare än han skriver i sina brev. Då står han antecknad som förra skeppsmäklare. Han dör den 23 mars 1897 av lungsot endast 31 år gammal. Hans dödsfall noteras i Sveriges sjöfartstidning där de tillkännager att skeppsklareraren Gustaf Fredrik Möller avlidit i Råå

efter en längre tids sjuklighet, endast 31 år gammal.

Gustaf Möller begravdes på Råå kyrkogård den 29 mars 1897. I bouppteckningen som gjordes först den 3 december, det vill säga mer än åtta månader senare, är föräldrarna arvtagare. I boet redovisas kontanta penningar 2.500 kronor, gångkläder 300 kronor och begravningskostnader 285 kronor. Boets behållning 2.515 kronor.

Gustafs kusin Fredrik Meijer som bodde i London skrev ett brev 1898 till Gustafs syster Anna. Han tackar för fotografiet av Gustaf som Anna har skickat till honom. Kusin Fredrik har efter önskan från Anna skrivit till fru Horberry där Gustaf bodde senast. Fru Horberry berättar att herr Maass dog på därhuset siste juni och uttryckte att

”det var mycket sorgligt, att två så unga män måste taga avsked med världen så snart och att skola tro sådant vara för det bästa.”

Kusinen berättar att det är skapligt väder i London för tillfället men hela veckan har varit dimmig. De har ännu inte haft vad Londonborna kallar ärtsoppa, då man inte kan se handen framför sig. Han omtalar att i London heter det: ”Friska lungor eller duka under”.

Detta är vad jag har kunnat forska fram om Gustaf Möller. Han har liksom sina syskon inte gjort några stora avtryck i vanliga källor men tack vare brevsamlingen får vi veta mer om honom och hans alltför korta liv.

Den femte och sista delen om familjen Möller kommer att handla om Skeppargården och hur det blev en omtyckt restaurang. Har du några minnen som du vill dela med dig av får du gärna kontakta mig via Råå museum.

Karin Andersson

Artikeln med fullständiga referenser finns på Råå museum.

INFO-SIDAN

ÖPPETTIDER OCH AVGIFTER VÅREN 2025

16 mars, 30 mars, 6 april, 13 april

Söndagsöppet kl. 14.00 – 17.00

1 maj – 28 september

Tisdagar – fredagar kl. 11.00 – 17.00 (Midsommarafton stängt)

Söndagar kl. 13.00 – 17.00

Program söndagar kl. 15.00

16 mars Howling Wind spelar.
OBS! föranmälan senast 10 mars

30 mars Starka kvinnor på Rååvägen.
Gunilla Gyllerfelt och Elsa Lena Ryding berättar

6 april Fängslad av indianer.
Filmad intervju med Hans-Olof Olsson

13 april Barken Hedvigs förlisning.
Bengt Magnusson berättar

Se för övrigt program på museets hemsida www.raamuseum.se

Hemsidan uppdateras fortlöpande.

Datorer finns på biblioteken, där man kan få hjälp att hitta rätt.

OBS! Anmäl adressändring!

Entréavgifter

Vuxen 100 kr

Med kulturkort 70 kr

Med CSN-kort 60 kr

*Fri entré för barn under 18 år i vuxens sällskap
och för medlemmar i Råå museiförening*

Guidade grupper

Grupper tas emot hela året efter överenskommelse

Skolklasser har specialavtal

Guidning beställs på info@raamuseum.se eller 042-26 11 31

Kontakt

Råå museum för fiske och sjöfart

Museiplanen 1, 252 70 Råå

Epost:

info@raamuseum.se

Telefon:

042-26 11 31

Bankgiro:

5601-4681

För mer information
och nyheter kolla hemsidan
www.raamuseum.se

RÅÅ MUSEIFÖRENINGENS STYRELSE

Hans-Ingvar Green,
ordförande

Ulf Swanstein,
vice ordförande

Gunilla Kittel,
kassör

Eva Bråvall,
sekreterare

Lars Wallin
Elsa Lena Ryding
Britt Siversson Holmén

Lisbeth Råvik
Rutger Lindblad

Rolf Jonasson
Marianne Sellergren

KALLELSE

ÅRSMÖTE!

Årsmöte för Råå museiförening
hålles i RHSS lokaler, Västindiegatan 30,
måndagen 31 mars kl 19.00.

Skeppsmäkleri i Helsingborg under 1800- & 1900-talen

Ett föredrag om företaget Öberg & Horndahl

Öberg & Horndahl hade kontrakt med
Kopparverket på den tiden när Kopparverkets hamn
var Råå hamn. Samarbetet fortsatte när
Kopparverket fick en egen hamn 1919.

Sven Horndahl kommer att
berätta om rederinäring,
skeppsmäkleri och skeppsklarering
under tiden 1890 - 1980.

Årsredovisningen kommer att finnas tillgänglig
på årsmötet, på museet och på hemsidan www.raamuseum.se

Föredrag och förtäring kostar 50 kr.
Föranmälan senast 21 mars till museet, tel 042-261131 eller info@raamuseum.se.

REDAKTIONSRÅD:

Elsa Lena Ryding, Gunilla Gyllerfelt och Britt Siversson-Holmén.